

# Demokrasi iradesinin beyanı ya da yaratıcı hareketler çokluğu: Biz'ler HDP

BAHAR ŞİMŞEK – JOOST JONGERDEN

“Kız bile kendi dedesiyle birlikte halkını ya da halkından kalanları aramak için yollara düşmüştü. Yoksa, dedi kendi kendine, bu kayalardan, taşlar, otlar, hayvanlardan kendime bir halk mı yapmaya çalıştım”

– Ayhan Geçgin, *Uzun Yürüyüş*, Metis, 2014.

“Temsil ettiğimiz halk, cesur bir halktır. Geri adım atmayan, korkmayan, yılmayan, boyun eğmeyen, diz çökmeyen bir halktır. Bizim tek güvencemiz halklarımızdır.”

– Selahattin Demirtaş, Nisan 2015

Edebiyat ile siyaset arasındaki ilişkinin Türkçe tarihinden söz edecek olsak, şüphesiz iki hayatın, istilacı olamayan tezahürleriyle karşılaşacağız: Kürtçe ve Kürdistan. Bir başka deyişle, modern anlamda bir halk olarak anılmayı mümkün kılması beklenen ortak vatan ve dil mefhumları ile. Edebi varlıklarını ekseriyetle muhtemel çağrışım nesnelere (dağlar, köyler, ağalar, kaçak çay, tütün vs.) ya da “bozuk” bir Türkçeye, hiçbir zaman sırrına varılamayacak “doğal” seslere borçlu olan bu iki mefhumu has gerçekliğin siyasal tayin edeceği bir noktaya doğru evrildiği günlerden geçiyoruz. Bir diğer deyişle, hükümet süreci ile eşitlik sürecinin karşılaşmasını mümkün kılacak bir seçimin arifesindeyiz. Halkların Demokratik Partisi (HDP), Kürt Siyasal Hareketi'nin Halkın Demokrasi Partisi (HEP) ile Türkiye parlamenter sistemi içerisinde fail olarak ortaya çıktığı 7 Haziran 1990 gününden tam yirmi beş yıl sonra, 7 Haziran 2015 günü Türkiye siyasetinde muhalefetin başlıca temsilcisi olma iddiasıyla, eşitlikçi ve özgürlükçü bir siyasal program ile karşımızda. İkinci tek parti döneminin sonu olması muhtemel 7 Haziran Genel Seçimleri'nin sonuçları, bu anlamda siyasal olanı tayin edecek iki sürecin faillerinin vaatleri ile gerçeklikleri arasındaki harcin hakikatinin sınanacağı bir tarihsel momente işaret etmekte. 2002'den beri her seçimden güçlene-

rek çıktığı iddiasıyla totaliterleşen AKP'nin hükümetme sürecinin karşısında, siyasal geleneği boyunca demokrasiyi radikalleştirme ihtiyacına yanıt olmaya çalışan bir hareketle gelecek özgürleşmenin ayak seslerini duyuyoruz.

## ÖZGÜRLEŞMENİN TARİHİ: DEMOKRATİK TOPLUMA DOĞRU

Parlamenter sistemin Türkiyeli tarihinde başlıca kırılmalardan birisi olan '80 Darbesi ardından, devletin sistematik baskı ve zor uygulamaları karşısında legal alanın dışına itilen kimlikler ve sosyalist örgütler için siyasal olarak var olmak hayli meşakkatli olmuştur. Olanca şiddetine rağmen, '90'lı yılların çatışma ortamında kurulan Halkın Demokrasi Partisi (HEP) Kürt Siyasal Hareketi'nin öncüsü olarak 1991 seçimleri ardından 18 milletvekili ile TBMM'de Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) listesinde temsil hakkı kazanmıştır. Ve nihayetinde, Kürt Siyasal Hareketi'nin bugün hepimizin malumu olan serüveni, Leyla Zana'nın yemin töreninde sarf ettiği şu sözler ardından başlamıştır: “Ez vê sondê li ser navê gelê Kurd û Tirk dixwim”.<sup>1</sup> Peşi sıra doğrusal akmayan tarih, “Çeyrek asırlık mücadele, dokuz parti” ya da “Kürt Siyasal Hareketi'nin varlık mücade-

1 “Bu yemini Türk ve Kürt halklarının kardeşliği adına ediyorum.”

lesi”: Halkın Emek Partisi (HEP, 7 Haziran 1990 - 14 Eylül 1993), Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP, 19 Ekim 1992-23 Kasım 1993), Demokrasi Partisi (DEP, 7 Mayıs 1993-16 Haziran 1994), Halkın Demokrasi Partisi (HADEP, 11 Mayıs 1994-13 Mart 2003), Demokratik Halk Partisi (DEHAP, 24 Ekim 1997-19 Kasım 2005), Özgür Parti (6 Haziran 2003-26 Haziran 2007), Demokratik Toplum Partisi (DTP, 9 Kasım 2005-11 Aralık 2009), Barış ve Demokrasi Partisi (2 Mayıs 2008-11 Temmuz 2014), Demokratik Bölgeler Partisi (DBP, 11 Temmuz 2014-). Siyasi tarihe “yemin krizi” olarak geçen olayın ardından Kürt Siyasal Hareketi ile Türkiye sosyalistlerinin müşterek mücadelesinin inşasının ilksel bir ayrılığı gerekli kıldığı ortaya çıkmıştır adeta. SHP listelerinden milletvekili seçilen Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan ve Selim Sadak’ın tutuklu olduğu yıllar boyunca siyasal alanda varlık gösterme mücadelesi veren Kürt Siyasal Hareketi ile Türkiye sol örgütleri arasında müşterek mücadele temayülü ilk defa 1995 Genel Seçimleri’nde, Emek, Barış ve Özgürlük Bloku çatısı altında gerçekleşmiştir. Yüzde on barajına takılan bu koalisyonu, 2002 Genel Seçimleri’nde DEHAP, Emek Partisi (EMEP) ve Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) koalisyonu takip etti ancak sonuç değişmedi. Kürt Siyasal Hareketi’nin Meclis’te temsili, 2007 Genel Seçimleri’ne DTP, EMEP, SDP, Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) ve kimi bağımsız grupların bir aradalığının ürünü olan Bin Umut Adayları Koalisyonu’nun desteklediği bağımsız adayların on altı yıl sonra Meclis kürsüsünde Türkçe yemin ile mazbatalarını almalarıyla başladı. 2011 yılında Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku’nun desteklediği adaylar ise, “Demokratik Cumhuriyet Demokratik Özerklik için Emek, Özgürlük ve Demokrasi Bloku” sloganıyla Kürt siyasi hareketinin Meclis’te temsil edildiği ikinci dönemin aktörleri oldular. 11 Aralık 2009 tarihinde, Anayasa Mahkemesi’nde oybirliğiyle “eylemleri yanında, terör örgütüyle olan bağlantıları da değerlendirildiğinde devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiği gerekçesiyle, DTP’nin temelli kapatılmasına” karar verilmesi ardından

BDP dönemi başladı.<sup>2</sup> Kürt siyasal hareketinin yirmi beş yıllık mücadelesinin olgunluk döneminin temsilcisi olan BDP, ‘90’lı yılların çatışmalı ortamı ardından, KCK tutuklamalarının gölgesinde bir “çözüm süreci” boyunca Kürt Siyasal Hareketi’nin temsilcisi ve 2013 Newroz’u ardından gerçekleşecek tarihsel atılımın da taşıyıcısı olmuştur. 11 Temmuz 2014 tarihinde isim değişikliğine giden BDP, Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) adı altında Kürdistan özelinde çalışmalarını sürdüreceğini beyan etmiş, Türkiye genelinde bir siyasetin taşıyıcısı olma misyonu ise Halkların Demokratik Partisi’ne (HDP, 2012-) yüklenmiştir. Kürt siyasal hareketinin önceki temsilcilerinden farklı olarak kendisini “sol bir kitle partisi” olarak tanımlamayan HDP, gelenekten devraldığı demokratik özerklik talebinin gerektirdiği üzere demokrasinin radikalleştirilmesi ihtiyacına yanıt olma iddiasıyla 2015 Genel Seçimleri’nin ve dahi Türkiye siyasal hayatının en çok umut vaat eden partisi olarak oy pusulasındaki yerini aldı.

Ekseriyetle Kürt sorunu temelli siyasete sıkışmış olmakla itham edilen DTP ve BDP’nin “sol bir kitle partisi”<sup>3</sup> olarak konumlanışının anlamına kavuşmasının önündeki engeli anlama çabasının öncelikli muhatabı şüphesiz ki kimlik siyasetine özgü çelişkilerle doğrudan ilgilidir. Zira kimlik siyaseti, en açık örneğini milliyetçi hareketlerde göreceğimiz üzere belli bir zümrenin, cemaatin ya da ulusun çıkarları ekseninde şekillenirken kimliğin, farklılığın ve tekilliklerin olumlanması olarak

2 Yukarıda çeyrek asırlık mücadele deneyimi boyunca kurulan partilerin faaliyette oldukları dönemlerdeki kesişim süreçlerinin açıkça gösterdiği üzere, Kürt Siyasal Hareketi için kapatılma yeni ve ya beklenmedik olmaktan hayli uzaktır. Kürt Siyasal Hareketi’nin itibarını hedef alan “kapatma” davaları şüphesiz başlı başına ilgiye mazhar.

3 Her iki partinin de tüzüğünde yer alan parti tanımı şöyle: “[BDP (DTP)] demokratik uygarlık çağı değerleri olan özgürlükçü, eşitlikçi adaletçi, barışçı, çoğulcu, katılımcı, çok kültürlü toplumu zenginlik olarak gören ve yenileşmeyi savunan; insan ve toplum odaklı diyalog ve uzlaşya dayalı, otoriter-merkezi-hiyerarşik siyaset yapma tarzı yerine, demokratik-yerel-yatay işleyişi benimseyen, demokratik iç işleyişi kararlılıkla savunan, barışçıl demokratik siyaseti esas alan, evrensel değerlere sahip çıkan, her türlü ayrımcılığı ve ırkçılığı ret eden, insanlığın özgürleşmesini, cinsler arası eşitlikte gören, bu temelde özgür, demokratik-ekolojik toplumu hedefleyen demokratik özgürlükçü eşitlikçi sol bir kitle partisidir.” (Bkz. *Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Parti Tüzüğü & Demokratik Toplum Partisi (DTP) Parti Tüzüğü*)

çoğulcu bir siyasetin mevzisi olma potansiyelini ihmal etmektedir. Öyle ki, kimliğin, farklılığın ve tekilliklerin biçimlendiği uzam olarak çokluğun kurucu ögesi olarak tanımlanışı, çağdaş demokrasilerin apolitik ve antagonistik çelişkilerini aşma gerekliliğine uygun biçimde demokrasinin radikalleşmesini zorunlu kılmıştır. 15 Ekim 2012 tarihinde Halkların Demokratik Kongresi'nin partileşmesi sonucunda kurulan HDP'nin, böylesi zorunluluğun bilinciyle kendisini şöyle tarif etmektedir:

Parti, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emeklilerin, engellilerin, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) bireylerin, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin; aydın, yazar, sanatçı ve bilim insanları ile bütün bu kesimlerle birlikte mücadele yürüten güçlerin her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak üzere bir araya geldiği, demokratik halk iktidarını hedefleyen bir siyasi partidir.<sup>4</sup>

Bu bağlamda iddiamız, kendisini radikal demokrasi mücadelesinin başlıca faili olarak konumlandıran HDP'nin, halkın bir mühendislik nesnesi olarak kavranışının hâkim norm olduğu Türkiye siyasi tarihi genelinde, üzerine bina edildiği siyasal gelenek özelinde (süreklilikleri ve kırılmaları ile) "her tür tikel ihtilafın ötesinde, fazladan-bir'in kudreti olarak"<sup>5</sup> halk tasavvurunu mümkün kılacak eşitlik sürecinin başlıca faili olduğudur. Haziran 2013 Gezi Direnişi'nden bugüne Ortadoğu'nun otoriter rejimleri ile arasındaki açığı kapatma konusunda hayli atik davranan AKP hükümetinin, iktidarını daim kılacak başlıca odaklar olmaları muhtemel "dış güvenlik" ve "ulusal güvenlik" temelli söylemlerine yönelmesi karşısında "Türkiyelileşme" söylemi, sosyolojik gerçekliği gören siyasal bir atılım olarak karşılığını bulmuş gibi görünüyor. Dahası, AKP'nin kan kaybedişinin görünür olduğu her durumda, Gezi'de, Cumhurbaşkanlığı Seçimleri'nde ve Kobani Direnişi süresince şiddeti artan "kapatma" siyase-

4 Halkların Demokratik Partisi Tüzüğü (2012).

5 Ranciere, J. (2007). *Siyasalin Kıyısında* (Çev. Aziz Ufuk Kılıç). İstanbul: Metis.



ti ve "güvenlik" söylemi karşısında Türkiye halklarının tarihsel kader ortaklığının gerektirdiği etik edim şüphesiz ki kapatılmaya direnmek, güvensizlik halinden beslenen şiddet sarmalına geçit vermemek ve "Batı"ya açılmaktı.

Bu tanımın çağrısının siyasal öznelere vaat ettiği çoğulculuğun yanı sıra dikkat çeken bir diğer konu ise hedef olarak konulan "halk iktidarı"dır. Modern kapitalist demokrasilerin homojen zaman anlayışını sorunlaştıran Pharta Chatterjee, sömürge sonrası dünyada sistem karşıtı direnişlerin, heterojen zaman içerisinde işler kılınabilecekleri ahlaki uzamlar bulma gayretlerinin sonucunda siyasal adalete dair yeni kavramlar icat edebileceklerini yazar.<sup>6</sup> HDP'nin başvurduğu "halk iktidarı" kavramı, çoğulculuğu, çeşitliliği ve heterojenliği barındıran parti tanımına sadakatle "halk"ı liberalizmden özgürleştirme iddiasındadır. Egemen güçler ve yargı erki bağlamında bir çelişkiden ibaret olan halk, kamusal alanın karşı-hegemonik bir akışta kavramsallaştırıldığı radikal demokrasi dahilinde siyasal özne statüsünde karşımıza çıkmaktadır: "Bizler, kadın, genç, öğrenci, sanatçı, köylü, çiftçi, esnaf, işçi, memur, emek, umut, çoş-

6 Chatterjee, P. (2006). *Mağdurların Siyaseti* (Çev. Veysel Fırat Bozçalı). İstanbul: İletişim.

ku, düğün, halay, türkü, şarkı, ezgi, horon, zeybek, zılgıt, sürme, gamze, kına, ışık, güneş, yağmur, bulut, pamuk, kömür, demir, bahar, özgür, gelecek, barış, sevgi, onur, aşk, yoldaş, gönüldaş, Türk, kardeş, Kürt, Alevi, Sünni, Ermeni, Süryani, Arap, Laz, Gürcü, Çerkes, Pomak, Ezidi, Musevi, Roman halklarız.” Cinslerin, ulusların, meslek erbablarının, nesnelere, doğanın, düşün, ihtimalin, etnisitenin, inancın yatay bir düzlemde bir aradlığının eseri olan “Bizler”in, fazladan-biz’in kudreti olmak suretiyle Türkiye siyasi tarihindeki muhtemel bir kırılmanın faili olduğu kanımızca aşikâr. Bu bağlamda, radikal demokrasinin, tek partili iki dönemin süreklilik arz ettiği başlıca konulardan bir tanesi olan “tek millet-tek mezhep” anlayışına sahip Anayasa’da ısrara yanıtının “toplumsal sözleşme” gerekliliğine uygun bir anayasa olması halk iktidarı iddiasının özgüllüğünü beslemektedir.<sup>7</sup> Eşit yurttaşlık temelinde din, inanç ve vicdan özgürlüğü ile ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, bütün temel hak ve özgürlükleri güvenceye kavuşturan, ekolojik, doğal varlıkların ve hayvanların korunmasını esas alan bir anayasa, Başkanlık Sistemi’ne geçit vermeyecek bir muhalefet.

### ÖZGÜRLEŞMENİN COĞRAFYASI: FAZLADAN-BİZ’İN ZEMİNİ

HDP’nin mücadele ve örgütlenme zemini olarak konumlandırılabilir Halkların Demokratik Kongresi (HDK), Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku’nun 2011 Genel Seçimleri’ndeki başarısı ardından, geniş bir Türkiye muhalefeti örgütlemek üzere, iki ana siyasal akım tarafından yeniden üretilen baskı ve sömürüye dayalı sisteme alternatif bir siyasal alanın güçlendirilmesi amacıyla kurulmuştur. Türkiye’de siyaseti mümkün kılacak bir alana duyulan ihtiyacın ürünü olarak da düşünülebilecek bu kongre, HDP’nin siyasal iddiasının fiziğinin anlaşılması açısından önemli bir noktada durmakta. Kamusal alanın kalabalıklardan ziyade kurumlarla özdeşleştiği liberal yaklaşımların uzlaşısı esaslı kamusal söz tasavvurunun<sup>8</sup> karşısına, mü-

zakereci demokrasiyi koyan HDK, HDP’nin özgürleştirme vadinin mekânını imlemektedir. Bu bağlamda, toplumsal mümkün kılması beklenen uzlaşım lehine, demokrasinin özgürleştirici vadinin vazgeçen çağdaş demokrasilerin aksine, radikal demokrasinin özgürlük ve eşitlik vurgularının ön plana çıkması kaçınılmazdır.

Türkiye özelinde, 2002 Genel Seçimleri’nden beri Recep Tayyip Erdoğan’ın sözünün gittikçe şiddetlenen buyurgan tonunda vücut bulan “uzlaşma” talebinin beraberinde gelen hiyerarşik düzenleme, neo-liberal politikaların bekasını borçlu olduğu AKP demokrasisinin şiddet temelli çatışmaları mümkün kılan kronik sorunlarının ana kaynağı olarak tespit edilebilir. Dahası, Zafer Yılmaz’ın Kobani Direnişi’nin Türkiye siyaseti üzerine kaleme aldığı yazısında belirttiği üzere, AKP iktidarının körüklediği şiddet Türkiye siyasetini Schmitt momentine sürüklemekte sebatkâr görünüyor.<sup>9</sup> Nihayetinde, Gezi’den Kobani’ye uzanan doğrusal, yekpare yahut monolitik olmaktan uzak yol boyunca, AKP’nin istikrarlı bir biçimde dozunu arttırdığı “tehdit” vurgusunun meşruiyet kazandırmasını umduğu İç Güvenlik Yasası’nın asıl hedefi, özgürlük ve eşitlik temelinde örgütlenen bir kamusal alan ihtimalidir. Toplum üzerinde kültürel ve ideolojik araçlarla hegemonya kurmanın sembolik siyasetini üretimi konusunda kan kaybeden AKP, hükmetme rejimine meşruiyet kazandırmak için her şeyi göze almıştır. Çocukları öldürmekten, yas tutan anneleri kitlelerin kör vicdanlarına sunmaktan, hiçbir ortak çıkarı kalmayan “paralel” yapının arkasına saklanarak “çözüm” sürecini sabote edecek provakasyonları tetiklemekten, üniversiteleri işgal etmekten, ifade özgürlüğünün teminatı olan hakları yok saymaktan, sansürlemekten, yasaklamaktan, buyurgan sesinin girmediği hane kalmayınca kadar “gerekeni yapmaktan” imtina etmemektedir. Ağrı’da ölen HDP Ağrı İl Eş Başkanı Cezmi Budak’ı terörist, HDP Genel Merkezi’ne güpegündüz yapılan saldırıları münferit addederek “kınayacak”; HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş’ı özenle hedef gösterecek, ısrarla “barajın altında kalma-

7 Halkların Demokratik Partisi Seçim Bildirgesi (2015, Nisan).

8 Habermas, Jürgen (2004). “Kamusal Alan” (Çev. Meral Özbek), *Kamusal Alan* içinde (Der. Meral Özbek), s. 66-73. İstanbul: Hil Yayınları.

9 Yılmaz, Z. (2014). “Kobani Direnişi ve Türkiye Siyasetinin Yaklaşan Schmitt Momenti”, *Birikim*, no. 307.

sını” temenni edecektir.<sup>10</sup> Tüm bunların imlediği esas hakikat ise sandıkta sınanacak olanın güçlü bir hükümet değil; Öteki’den (Gezi, Kürtler, Aleviler, LGBT’liler vs), iktidarını kaybetmekten ve nihayet bir noktada “ciddiye alınmamaktan” korkan bir hükümet olduğudur. Bu anlamda *Penguin Dergisi*’nin karikatürlerinin de en az radikal demokrasinin vaatleri kadar “sakıncalı” olması olağandır.<sup>11</sup>

Türkiye’ye özgü olmayan bir demokrasiyi anlamlandırma krizinden beslenen söz konusu düzenleme tarafından sistematize edilmiş kurallar hiyerarşisinin başlıca özelliği “BİZ’LER”in saygın siyasal özneler olmasına izin vermeyişidir (Springer, 2010: 531).<sup>12</sup> Bu doğrultuda, HDP’nin demokrasiyi radikalleştirme gerekliliğinin ortaya çıktığı bağlama özgü kamusal alan, neoliberal hegemonyanın hizmetindeki sivil toplumun aksine, devlet ile vatandaş arasındaki boş uzam olması suretiyle kelimenin düz anlamıyla siyasal olana görünürlük sağlayacak bir alan olarak ele alınmalıdır. Siyaseti kimin, ne anlamda, ne şekilde ve nasıl yaptığı sorusu kadar önemli bir diğer sorunun da siyasetin “nerede” yapıldığı sorusu olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Springer, 2010), HDP’nin otoritenin kurumlarını ve saraylarını değil sokağı, kenti ve kır mesken tutması olağandır. Zira halkın görünme talebine temsili demokrasi ile yanıt olma çabasının beslediği döngüsel şiddet, baskı ve kapatma Cumhuriyet tarihinin devlet geleneği bağlamında tutarlılık gösterdiği başlıca odaklardan birisi olmuştur. Ka-

mu yararının insan hayatının önüne geçtiği tarihsellikte, kamunun neo-liberal siyasetten koparılması ahlaki bir ödevdir de. Bu bağlamda HDP’nin sunduğu özgürleşme zemini, liberal retoriğin özel alan kamusal alan ayırımı da kat etmek suretiyle, oluş halinde demokrasinin bir kurallar sistemi olarak değil gücün belli bir biçimi olarak anlaşıldığı ve farklılığın ve muhalefetin ifa edildiği kamusal alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka deyişle, erken dönem Anayasa tartışmalarından beri “Müslüman, Hanefi mezhep, Türkçe konuşur zat” olarak tarif edilen makbul (erkek) vatandaşın, kadınlarla, Hıristiyanlıkla, Alevilikle, Kürtçüyle, Ermenilerle ve dahi herhangi bir şekilde makbul vatandaş talebine yanıt olamayanlarla karşılaştığı, AKP’nin neoliberal söyleminde çokluk temelli bir kimlik siyasetinin pragmatik kullarımlarına geçit verilmeyen kamusal alanlardan söz etmekteyiz. Şiddetin kendini temsil etmenin yegâne koşulu olduğu çağdaş demokrasilerin siyasal şiddet ve devlet şiddeti kıskacındaki kamusal alan tahayyüllerinin yerini, radikal demokrasinin kendi temsilini mümkün kılan uzamı almıştır. Bugün, HDP’nin “BİZ’LER”i saygın siyasal özneler olarak çağırdığı yer tam olarak burasıdır: Yeni yaşamlar.

#### ÖZGÜRLEŞMENİN YARINI: “... İLK AYDINLIK SENİNDİR”

HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş’ın cumhurbaşkanlığı adaylığı kapsamında gündemleşen Yeni Yaşam Belgesi’nin ilk maddesi olan radikal demokrasi kavramı çevresinde gelişen tartışmaların siyaseten olgunluğa eriştiğini söylemek için henüz erken. Nitekim demokrasinin oluş halinde bir süreç olarak kavrandığı bu bağlamda, belli bir doyunluk noktasından söz etmek de hayli zor. Dahası, HDP öncülüğünde başlatılan açılımın çok katmanlı ve aktörlü gelişimi, her aşamada yeni bir “açılım” gerekli ve zorunlu kılmakta. Ancak yeni yaşamı mümkün kılan sürecin tarihselliğini anlamak adına bu açılımı 1990’dan başlatmanın gerekliliğini hatırlatmanın elzem olduğuna inanıyoruz. HDP’nin bugün ekseriyetle şaşkınlıkla karşılanan “başarısı” hakikatinden menkuldür ya da halkın demokrasiden halkla-

10 İçişleri Bakanı Eftan Ala’nın beyanına referansla: “Temenni ederiz ki halk HDP’yi barajın altında bırakır, bu da bizim siyasi temennimizdir” (17 Nisan 2015, [http://www.radikal.com.tr/politika/temenni\\_ederiz\\_ki\\_halk\\_hdpyi\\_baraj\\_altinda\\_birakir-1338458](http://www.radikal.com.tr/politika/temenni_ederiz_ki_halk_hdpyi_baraj_altinda_birakir-1338458)).

11 Bilhassa son üç aydır, “TCK’nin 299. Maddesi” uyarınca, Cumhurbaşkanı’na hakaretten yargılananlar arasında pek çok gazeteci, karikatürist, dergi, gazete ve akademisyenin yanı sıra eski AKP’li vekil Fevzi İşbaşaran, 16 yaşında bir lise öğrencisi, “Diren Türkiye” afişi asan HTKP’liler, *Birgün* Yazı İşleri Müdürü Barış İnce, yürüyüşe katılan KESK’liler, ÖDP Parti Meclis Üyesi Onur Kılıç ve Can Dündar gibi isimler de var. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için HDP Şırnak milletvekili Faysal Sarıyıldız’ın soru önermesine verilen yanıtı başvurulabilir).

12 Springer, S. (2010). “Public Space as Emancipation: Mediations on Anarchism, Radical Democracy, Neoliberalism and Violence”, *Antipode* 43-2 içinde, s. 525-562.



rın demokrasisine uzanan yolculuk boyunca anlaşılmalıdır. Bu anlamda, Türkiye siyasetinde ikinci tek parti döneminin otoriter hükmetme sürecinin “iç ve dış güvenlik” söylemine hapsoluşunun karşısında, eşitlik ve özgürlük talebiyle siyasal karşılaşmanın zeminini örgütleyen bir partiden söz etmekteyiz. Yani siyasal mümkün kılacak karşılaşmanın iki yüzünde güvenlikleştirme ve siyasallaştırma var. AKP'nin güvenlikleştirme araçlarında ifşa olan tepkisel yaklaşımının karşısında, alternatif siyasal programıyla HDP yer almakta. AKP siyasetinin “Kürt Açılımı”nın kararsızlığı ve tutarsızlığı, DTP'nin siyasal bir güç olarak, Kürdistan'da iktidar odağı haline geldiği 2009 seçimlerinden bu yana düşüşünün gözlemlenebileceği başlıca mevzi. Ve dahası, Kürdistan'da yerel siyaseti örgütleme ve katılımcı demokrasi konusunda gelişen iddianın Türkiye halklarına vaadi yeni ya da icat edilmiş değil. KCK tutuklamaları ile Kürt siyasal hareketinin ajandasını itibarsızlaştırma çabasına rağmen istikrarlı bir programda geliştirilmiş, beslenmiş ve güçlenmiş bir halde etki alanını gittikçe genişletmekte. AKP'nin neo-liberal politikaları ve iktisadi vaatleri temelinde Kürtler ile Kürt siyasal hareketi arasında yaratılmaya çalışılan uçurum, kurucu üyelerinden Dengir Mir Fırat'ın HDP listelerinden adaylığının açıklandığı gün faş olmuştur. Kürt siyasal hareketini siyaseten ve ideolojik olarak zayıflatmak ve gündem dışı bırakmak için, “Güneydoğu” ile kurulan devletli ilişkiyi yeniden yapılandırmaya yönelmek de böylesi bir anlayışın ürünüdür.

Cumhuriyet'in erkek, Müslüman, Hanefi, Türkçe konuşan vatandaş açılımının neredeyse bir asır sonrasında, kendisini ona rağmen ve ona karşı tanımlayan bir açılımla siyaset sahnesinde beliren AKP'nin, iddiaları ile gerçekliği arasındaki mesafenin beslediği çelişkilerin ürünü olan uygulamalar yaşam alanlarını işgal etmiş durumda. İktidar, bir yandan bütün aygıtlarının sistematik örgütlenişi ile korkudan beslenen bir hükmetme sürecini daim kılmaya çalışırken; beri yandan korkularının şekillendirdiği tepkisel beyanlar, uygulamalar ve siyasi tercihler sonucunda öngöremediği bir çözülmeye doğru ilerlemekte. Bu çözümlüşün bilinciyle de, sonuçlarından kaygı duyduğu bir seçim

karşısında kurtarıcı rolünü oynayabileceği bir karanlığı beslemekte beis görmemekte. HDP'nin radikal demokrasi temelli çoğulcu siyasetinin, on yıllardır sistematik bir biçimde maruz kaldığı baskı ve cezalandırma uygulamalarından güçlenerek çıkmış bir hakikatin taşıyıcısı olarak karşısına çıktığı karanlık tam olarak budur. Tekçi kimlik dayatmalarının hepsinin karşısında, kimlikleri reddetmeden, tekilliklerin ve farklılıkların solum alabileceği bir yaşam vaadi yer alıyor. Bir başka deyişle, farklı tekilliklerin (kimlikler ve mücadele biçimleri anlamında) bir arada var olabildiği radikal demokratik bir kalabalığın vaadi...

Türkiye'de devlet yapılanmasına dair eleştirel çalışmaların son zamanlarda sıklıkla dile getirdiği üzere, bu devlet fiilen 1915'te kuruldu. Daha sonra Zilan Deresi'nde (1930), Dersim'de (1938), 6-7 Eylül'de (1955), Diyarbakır 5 No.lu Cezaevi'nde (1980-1988), Roboski'de (2011), Gezi'de (2013), Kobani eylemlerinde (2014) tekrar tekrar hatırlattı ne istediğini, neye tahammülü olmadığını. Çoğunluğa ve çeşitliliğe tahammülü olmayan tekçi devlet anlayışının yeniden tanımlandığı ve inşa edildiği bu yıkımlar her defasında beri yandan da ütopyik bir fazlalığa işaret etti. Latin Amerika'nın kesik damarlarına yeni bir yaşam ihtimalini işleyen Eduardo Galeano, şöyle diyordu: “İnsanlık tarihinde her yıkıcı hareket, karşılığını er ya da geç yaratıcı bir harekette bulacaktır.”<sup>13</sup> Halkın Emek Partisi'nin kuruluşundan tam yirmi beş yıl sonra 7 Haziran 2015 günü sandıkta sınanacak olan, tam olarak beklenen yaratıcı hareketlerin birliğidir ve gecikmiş de olsa gücünü gösterme şansının tanınması etik bir siyasal edim olarak önümüzde duruyor. Bu anlamda, kadınların erkeklerle ve LGBT bireylerle, Kürtlerin Türkler ve Ermenilerle, Hanefilerin Alevilerle ve inançsızlarla, sosyalistlerin liberallerle aynı çatı altında buluşması tekilliklerin mevcut karanlığın içerisinden güçlenerek çıkacağı bir olaydır. Şüphesiz ki HDP'nin sayısız öykünün şekillenişinden oluşan gövdesi bir yandan HDP'nin mücadele ortaklığındaki kapsayıcılığı ve gücünü göstermekte. Beri yandan ise bu hikâyelerin gerçekliğine ka-

13 Galeano, E. (2014). *Latin Amerika'nın Kesik Damarları* (Çev. Roza Hakmen, Atilla Tokatlı). İstanbul: Sel.

vuşacağı radikal demokratik ufukta sonsuz çelişki ve çatışmayla, kapıların açılacağı ve örtülerin kaldırılacağı bir yürüyüşün zorluklarını taşımakta. Ancak yarına dair bu ihtimalin zorlukları dahi AKP iktidarının ferasetine bırakılmış bir gelecek ihtimaline teslim edilemeyecek kadar önemli bir yerde durmakta. Bu anlamda HDP'nin temsil edilecek demokrasi iradesinin, Ortadoğu'nun mücadeleyi bütün halklarının barış umudunun teminatı olduğu unutulmamalıdır. Kürt siyasal hare-

keti ile Türkiyeli demokrasi odaklarının müşterek iradesinin, Ortadoğu'da antikapitalist mücadeleye öncülük edecek halklar arasında mücadele birliği ve dayanışmaya aralanan eşikte durduğu açıktır.

Sadece yürüyor olmanın etik bir edim olarak ortaya çıktığı bitimsiz mücadele hattında, kaldığımız yerden devam ediyoruz:

Bu daha başlangıç!

Ev hê destpêk e!



Burjuvazi kendi suretinde bir Avrupa yaratıp sosyal sınıflar arasındaki ilişkileri dönüştürürken bir yandan kendi varlığını ve meşruiyetini güvence altına almayı diğer yandan da bunu tüm kamusal alana yaymayı nasıl başardı? Jürgen Kocka ve Allan Mitchell'in derledikleri *19. Yüzyıl Avrupası'nda Burjuva Toplumu* bu sorunun cevabını arıyor.

DERLEYENLER JÜRGEN KOCKA / ALLAN MITCHELL

## 19. YÜZYIL AVRUPASI'NDA BURJUVA TOPLUMU

Çeviren: Uygur Kocabaşoğlu  
Tarih Dizisi, 440 sayfa

